

Διεθνής Συνδιάσκεψη Τύνιδας

«Ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων στη δημοκρατική μετάβαση»

Ομιλία Στάθη Τραχανατζή, Γεν. Γραμματέα ΕΚΑ

Εκ μέρους της διοίκησης του ΕΚΑ θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε για την πρόσκληση να συμμετάσχουμε σε αυτή τη διεθνή συνδιάσκεψη για τη δημοκρατία και να εκφράσουμε με την παρουσία μας την αλληλεγγύη μας προς τους Τυνήσιους φίλους μας, με τους οποίους μας συνδέουν μακροχρόνιοι δεσμοί φιλίας και συνεργασίας.

Η παρουσίαση έχει δύο σκέλη: το ένα αναφέρεται στο ρόλο των συνδικάτων στη δημοκρατική μετάβαση μετά την πτώση της δικτατορίας στην Ελλάδα, ενώ στο δεύτερο θα γίνει αναφορά στη σημερινή κατάσταση.

A. Ο ρόλος του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος στη δημοκρατική μετάβαση

Η επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας στη Ελλάδα το 1967 ανέτρεψε την δημοκρατική διαδικασία και συνοδεύτηκε από την άρση των δημοκρατικών δικαιωμάτων των πολιτών. Πριν από την δικτατορία η ηγεσία των συνδικάτων εκλεγόταν δημοκρατικά από τη βάση. Το πρώτο μέλημα της χούντας ήταν να αντικαταστήσει τους εκλεγμένους ηγέτες με ανθρώπους της εμπιστοσύνης της. Πολλοί συνδικαλιστές απελάθηκαν, άλλοι φυλακίστηκαν. Συνδικαλισμένοι εργαζόμενοι απολύθηκαν από τις δουλειές τους. Σε κάποιους απέσυραν τα διαβατήρια. Έτσι, κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, ο συνδικαλισμός πέρασε στην παρανομία. Το πρώτο μέλημα των συνδικάτων ήταν η εδραίωση μιας κανονικής πολιτικής ζωής, με δεδομένο ότι υπήρχαν και μετά την πτώση της δικτατορίας αντιδραστικές δυνάμεις έτοιμες να ανατρέψουν τη δημοκρατική τάξη. Για τον λόγο αυτό η ΓΣΕΕ, τα εργατικά κέντρα, το ΕΚΑ και οι άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις παρέμεναν σε εγρήγορση και ασκούσαν πίεση στην κυβέρνηση για την υπεράσπιση των εργασιακών και δημοκρατικών δικαιωμάτων.

Οι σχέσεις με τα πολιτικά κόμματα

Οι διοικήσεις των συνδικάτων περιελάμβαναν μέλη από όλο το πολιτικό φάσμα. Τα ελληνικά συνδικάτα δεν ήταν άμεσα συνδεδεμένα με οποιοδήποτε πολιτικό κόμμα. Ωστόσο οι συνδικαλισμένοι εργαζόμενοι ήταν μέλη των διαφόρων κομμάτων.

Οι σχέσεις με τους εργοδότες

Αυτές οι σχέσεις καθορίζονταν από την ανησυχία για τον πληθωρισμό και την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας σε διάφορους τομείς. Ένα άλλο πρόβλημα ήταν αυτό της ανεργίας και πρωτίστως στον τομέα των κατασκευών. Η ΓΣΕΕ πρότεινε την συμμετοχή των εργαζομένων στο Ανώτατο Οικονομικό Συμβούλιο του κράτους. Η συμμετοχή των εκπροσώπων των εργαζομένων υπήρχε ήδη σε επίπεδο δημοσίων επιχειρήσεων και τραπεζών.

Η ρύθμιση των εργασιακών σχέσεων

Οι Έλληνες εργαζόμενοι διεκδικούσαν ως πρωτεύον το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και ήταν διατεθειμένοι να συζητήσουν με την εργοδοσία. Στην περίπτωση που η εργοδοσία δεν δεχόταν τον απ' ευθείας διάλογο με τα συνδικάτα, το Υπουργείο Εργασίας έπαιζε το ρόλο του διαιτητού για να διευθετήσει την διαφορά. Εάν η διαμεσολάβηση αποτύγχανε, η διαφορά μεταφερόταν στο Ανώτατο Διαιτητικό Δικαστήριο εργασίας. Κατά την διάρκεια της εκδίκασης, οι εργαζόμενοι που εμπλέκονταν στην υπόθεση δεν είχαν δικαίωμα να απεργήσουν. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι υπήρχαν δύο βαθμοί του Διαιτητικού δικαστηρίου.

Στην πράξη όταν το ένα εκ των δύο μερών θεωρούσε ότι η πρωτοβάθμια απόφαση ήταν άδικη τότε προσέφευγε σε δευτεροβάθμια εκδίκαση. Το δικαστήριο αυτό αποτελείτο από δικαστές που είχαν προταθεί ισότιμα από τα συνδικάτα, τους εργοδότες και την κυβέρνηση (τριμερής επιλογή). Ο πρόεδρος ήταν ένας ανεξάρτητος (ουδέτερος) δικαστής. Η διαδικασία αυτή εισήχθη αμέσως μετά την πτώση της χούντας.

Τα ποσοστά συνδικαλισμού

Η ανασυγκρότηση των συνδικάτων άρχισε ουσιαστικά από το μηδέν μετά την πτώση της χούντας. Τα πρώτα χρόνια τα ποσοστά συμμετοχής ήταν χαμηλά. Η οδυνηρή εμπειρία της δικτατορίας έδειξε την ανάγκη για ένα ισχυρό ΣΚ.

Μετά την πτώση της χούντας στην Ελλάδα από τα πρώτα εργασιακά δικαιώματα που τέθηκαν επί τάπητος ήταν:

- η ισότητα των αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών, όπου η Ελλάδα επικύρωσε τη Σύμβαση της ΔΟΕ σχετικά με το θέμα αυτό.
- η άδεια μετ' αποδοχών 15 ημέρες ανά έτος για την παρακολούθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων της ΓΣΕΕ. Κατ' αρχήν, οι εργοδότες συμφώνησαν για 5 ημέρες.

Όλα αυτά περιλαμβάνονταν στην πρώτη Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας, που υπεγράφη μεταξύ των εργοδοτών και των εργαζομένων. Η συμφωνία προέβλεπε επίσης αύξηση 20% του μέσου κατώτατου μισθού.

Οι εργοδότες υποχρεώθηκαν να συμμετάσχουν με εισφορά στην κατασκευή εργατικών κατοικιών. Αυτή η εισφορά θα επέτρεπε την κατασκευή 15.000 μονάδων κατοικίας για τα επόμενα τρία χρόνια. Οι εργαζόμενοι που θα κατοικούσαν σε αυτές τις μονάδες θα εξαιρούνταν από τους φόρους για την αξία τους.

Όλα αυτά έπρεπε να επιτευχθούν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα μέσα σε δέκα μήνες μετά τη δικτατορία.

B. Η κατάσταση σήμερα

Στην Ελλάδα είχαμε τα τελευταία πέντε χρόνια, την εφαρμογή πολιτικών που μείωσαν τους μισθούς, τα εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα. Στην ουσία έχει απαγορευτεί το δικαίωμα της διαπραγμάτευσης και υπογραφής συλλογικών συμβάσεων μεταξύ των ελληνικών συνδικάτων και των συνδικάτων των εργοδοτών. Είχαμε συρρίκνωση των κοινωνικών δομών υποστήριξης των αδύναμων πολιτών.

Οι πολιτικές της λιτότητας συρρίκνωσαν το κοινωνικό κράτος και δημιούργησαν πολλά περισσότερα προβλήματα στο Εθνικό Σύστημα Υγείας. Οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν τα τελευταία πέντε χρόνια εκτόξευσαν την ανεργία πάνω από 27%.

Οι πολιτικές της εσωτερικής υποτίμησης που εφαρμόζονται από το 2010 στην Ελλάδα έχουν γενικότερα μεταμορφώσει το κράτος πρόνοιας σε κράτος φιλανθρωπίας. Τα συνδικάτα πάρα τις πάνω από 40 γενικές απεργίες που διοργάνωσαν τα τελευταία 5 χρόνια στην Ελλάδα υπέστησαν μια στρατηγική ήττα.

Στην Ελλάδα είχαμε τον Ιανουάριο 2015, μια σημαντική πολιτική αλλαγή. Η νέα κυβέρνηση είχε υιοθετήσει πολλά από τα αιτήματα των ελληνικών συνδικάτων. Στους επτά πρώτους μήνες ελάχιστα πράγματα άλλαξαν. Υπήρχαν συνεχείς διαπραγματεύσεις με τους εκπροσώπους των δανειστών και αυτό εμπόδιζε όπως υποστηρίζει η κυβέρνηση να εφαρμόσει την πολιτική της. Τα συνδικάτα άσκησαν κριτική στην νέα κυβέρνηση για την ατομία της αλλά κράτησαν μια στάση αναμονής. Σε αυτήν την περίοδο και με στόχο να σταματήσουν οι πιέσεις των δανειστών διοργανώθηκαν σε πολλές χώρες του κόσμου διαδηλώσεις αλληλεγγύης προς τους Έλληνες εργαζόμενους και θέλουμε με κάθε ευκαιρία να ευχαριστήσουμε όλους όσους μας υποστήριξαν. Τον Σεπτέμβριο και αφού είχαμε την υπογραφή μιας νέας συμφωνίας με τους εκπροσώπους των δανειστών, η κυβέρνηση προκήρυξε νέες εκλογές τις οποίες και κέρδισε ξανά. Η συμφωνία αυτή, δίνει ανάσα οικονομικής ρευστότητας για τα επόμενα χρόνια αλλά περιέχει και μέτρα τα οποία, δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά από τα συνδικάτα. Υπάρχουν ανοικτά ζητήματα που οι διαπραγματεύσεις με τους δανειστές συνεχίζονται σε ό,τι έχει να κάνει με την επαναφορά της διαπραγμάτευσης και υπογραφής των συλλογικών συμβάσεων, τις αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα, τις ιδιωτικοποιήσεις οργανισμών κλπ. Υπάρχει και αισιοδοξία και ανησυχία από τους εργαζόμενους.

Εργασιακές σχέσεις

Η υπογραφή της νέας συμφωνίας με τους δανειστές, σε συνδυασμό με όσα προηγήθηκαν, δημιουργεί σοβαρά ερωτήματα για το μέλλον των εργασιακών σχέσεων. Αυτό προκύπτει από αυτά που αναφέρονται στην συμφωνία που έχει υπογραφεί όπως ότι χρειάζεται η σύμφωνη γνώμη των δανειστών για το πλαίσιο των νομοθετικών πρωτοβουλιών. Ζητείται επίσης η κατάργηση των μονομερών νομοθετικών ρυθμίσεων της προηγούμενης 7μηνιας διακυβέρνησης. Η συμφωνία θεωρεί ότι δεν πρέπει να υπάρξει «επιστροφή στις προ μνημονίων ρυθμίσεις» τις οποίες θεωρεί «ως ασύμβατες με τη βιώσιμη ανάπτυξη». Επίσης προβλέπεται μέσα από την συμφωνία αυτή η επαναφορά της συζήτησης για την απελευθέρωση των ομαδικών απολύσεων, τη συλλογική δράση και την αδήλωτη εργασία.

Σε ένα άλλο σημείο της συμφωνίας η συμβολή διεθνών οργανισμών στο περιεχόμενο των νομοθετούμενων μέτρων.

Ασφαλιστικό

Σήμερα, το παρατεταμένο υψηλό επίπεδο της ανεργίας, η ύφεση, η γήρανση του πληθυσμού, η παράταση του φαινομένου της εισφοροδιαφυγής και της αδήλωτης εργασίας, η σταδιακή συρρίκνωση της κρατικής χρηματοδότησης κ.λπ. έχουν δημιουργήσει σοβαρές συνθήκες δυσμενούς οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης στα ασφαλιστικά ταμεία, τους ασφαλισμένους και τους συνταξιούχους (2010-2015 μείωση των συντάξεων κατά 45%).

Παράλληλα, η δέσμευση της Ελλάδας, σύμφωνα με την πρόσφατη Συμφωνία (τρίτο Μνημόνιο), είναι ότι το 2015 θα πρέπει να εξοικονομηθούν από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης πόροι της τάξης του 0,25% του ΑΕΠ (450 εκατ. ευρώ) και το 2016 να εξοικονομηθούν πόροι της τάξης του 1% του ΑΕΠ (1,8 δισ. ευρώ).

Εάν οι πόροι για το 2016 αναζητηθούν στο σύνολο των συνταξιούχων, τότε οι συντάξεις (κύριες και επικουρικές) θα πρέπει να μειωθούν κατά 6,2%. Εάν όμως αναζητηθούν στις συντάξεις που το επίπεδό τους είναι πάνω από 1.000 ευρώ τον μήνα, τότε οι συντάξεις (κύριες και επικουρικές) θα πρέπει να μειωθούν κατά 11%.

Εμείς πιστεύουμε ότι για να αποφευχθεί η αποδιάρθρωση της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα, κατά την περίοδο 2015-2030 (ανατροπή του αναδιανεμητικού χαρακτήρα ο οποίος διατηρείται σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης), επιβάλλεται, κατ' αρχάς, η διατήρηση της ταυτότητας και του χαρακτήρα της κοινωνικής ασφάλισης.

Τέλος πιστεύουμε ότι η ορθή λύση στο πρόβλημα των Ασφαλιστικών Ταμείων θα προκύψει από την αύξηση του ΑΕΠ, την αύξηση της απασχόλησης, τη δημογραφική ανανέωση του πληθυσμού και την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, οι οποίες ελλείπουν ανησυχητικά κατά τη σημερινή περίοδο.

Σε αυτό, λοιπόν, το νέο πλαίσιο, βρισκόμαστε και χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια από τα συνδικάτα στο επόμενο διάστημα για να έχουν αίσιο τέλος για τους εργαζόμενους οι νέες διαπραγματεύσεις της κυβέρνησης με τους δανειστές. Θα συνεχίσουμε τους αγώνες και θα χρειαστούμε και πάλι την αλληλεγγύη όλων σας. Γιατί η επιτυχής έκβαση του δικού μας αγώνα θα έχει επίδραση στον αγώνα όλων των συνδικάτων για τον τερματισμό των πολιτικών της λιτότητας στην Ευρώπη και στη Μεσόγειο και σε όλο τον κόσμο.